

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Шенгур І.С.

викладач вищої категорії;

Лошкова І.А.

викладач вищої категорії, викладач методист;

Таранник З.В.

викладач вищої категорії, викладач-методист,

Комунальний заклад

«Харківський фаховий вищий коледж мистецтв»

Харківської обласної ради

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ЕФЕКТИВНОСТІ КУРСУ СПЕЦІАЛЬНОГО ФОРТЕПІАНО ДЛЯ СТУДЕНТІВ- ХОРЕЙСТЕРІВ БЕЗ СПЕЦІАЛЬНОЇ МУЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

У сучасному суспільстві є загостреним протиріччя між зростанням вимог до майбутніх фахівців і специфікою їх підготовки, яка часто не відповідає запитам сьогодення.

Згідно із сучасними освітніми вимогами фахівець повинен уміти виконати сольну інструментальну програму грамотно, технічно вірно, художньо-виразно; закомпанувати співаку-солісту, вокальному ансамблю, хору; співати під власний акомпанемент, читати з аркуша та транспонувати, грати по слуху, складати словесний коментар до виконуваних творів, володіти навичками самостійної роботи над музично-виконавським репертуаром, необхідним для майбутньої професійної діяльності.

Методики навчання гри на фортепіано, що вже стали традиційними, у навчанні студентів раннього юнацького віку, який є притаманним для здобувачів фахової передвищої освіти є недостатньо ефективними, оскільки засновані на методах та

принципах роботи із дітьми. У ранньому юнацькому віці в психофізіологічній організації виникають об'єктивні зміни: емоційно-образне сприйняття тяжіє до згасання; формування тонкої системи складних координованих рухів стикається із великими складнощами, втрачається гнучкість та еластичність рухово-ігрового апарату, з'являється почуття невпевненості у своїх силах, сумніви в успішності навчання гри на музичному інструменті. Тому передбачена в традиційних методиках опора на психофізіологічні фактори дитячого віку вже не дає суттєвих результатів, а стає гальмом на шляху оволодіння музичним інструментом.

Психофізіологічні особливості раннього юнацького віку, які зможуть стати опорними у навчанні гри на фортепіано в даний віковий період: асоціативно-логічний характер мислення, довільність та стійкість уваги, великий об'єм пам'яті та можливість її розподілення, диференційованість, витонченість емоційних реакцій, мотиваційно-затребувана сфера, вольові прагнення особистості, усвідомлена професійна зацікавленість.

Ефективні підходи до початкового навчання гри на фортепіано включають в себе опору на підвищений інтелектуальний потенціал студента та раціональний підхід до організації процесу навчання, а саме: активізацію вольових рис характеру; стимулювання процесу самопізнання та самореалізації студента на основі його професійної зацікавленості; запобігання випадковим та помилковим діям студента, симптомам поганого навчання; взаєморозуміння між педагогом та студентом; використання різних засобів педагогічного стимулювання, таких, як оцінка успішності навчальної діяльності, створення ситуації успіху. Це формує мотивацію навчальної діяльності, підвищує рівень самооцінки та самоповаги студента.

Навчальна дисципліна «Фортепіано» в системі комплексного навчання повинна, на нашу думку, зайняти одну із головних позицій, що обумовлено її великим значенням у музично-

художньому становленні хормейстера. Цей інтегрований курс створює оптимальні умови для розвитку музичного мислення студента в процесі навчання сольному співу, гармонії, сольфеджіо на основі інтеграції цих предметів: вдосконалює музичний слух, формує навички фортепіанної гри, читання з аркуша, транспонування, співу із одночасним виконанням акомпанементу, розвиває художній інтелект.

Спів керується центральною нервовою системою, голосові м'язи виконують ті звуковисотні завдання, ту частоту імпульсів, яку надсилають відповідні відділи мозку. У співі хормейстер орієнтується на свої внутрішньо-слухові уявлення, які формуються під впливом звуковисотного еталону. Гра на фортепіано, з його рівномірним темперованим ладом, в процесі тривалого тренування формує уяву співаків, розвиває звуковисотний слух, сприяє чистоті інтонування. Внутрішні слухові образи стають більш точними завдяки інструментальному мелодичному контуру, що позитивно позначається на студентах, які не мають добре сформованого слуху.

Не менш важливим значенням занять на фортепіано є розвиток тембродинамічного слуху. Особливості виконавського ансамблю інструмент-голос дають можливість співакові відкривати у звучанні власного голосу нові барви. Володіння різноманітними тембрами необхідне хормейстеру для розкриття емоційного підтексту твору в процесі роботи над образом. Фортепіано, на відміну від голосу, є інструментом багатоголосним. Відтворення на фортепіано складних звукових структур збагачує слух хормейстера звучанням різнобарвних звукокомплексів, сприяє розвитку гармонічного слуху, необхідного для відчуття прихованих ладово-гармонічних елементів у мелодії та розуміння стильових особливостей гармонічної мови творів.

Не потребує доказів важливість розвитку ансамблевого мислення хормейстера, яке необхідне для участі у вокальних ансамблях, де співак повинен не тільки правильно відтворювати

звук, інтонувати, але й співвідносити звучання власного голосу із звучанням усього ансамблю. Оскільки фортепіанній літературі властива багатоплановість, хормейстер на заняттях фортепіано удосконалює свій поліфонічний слух, особливо при вивченні творів поліфонічної форми.

Фортепіано – універсальний інструмент. Можливість відтворення не тільки спеціальної, але й оперно-симфонічної та камерно-інструментальної, вокально-хорової музики сприяє розширенню кругозору студента-хормейстера, а також формуванню його професійного інтелекту.

Усе вищесказане дозволяє розглядати навчальну дисципліну «Фортепіано» як одну із найважливіших складових комплексної системи професійного навчання хормейстера та диктує необхідність перегляду та розширення конкретних форм роботи.

Володіння грою на фортепіано для хормейстера є надзвичайно важливим, адже навички, отримані при засвоєнні цього інструмента безпосередньо пов'язані з такими майбутніми професійними якостями, як:

- вміння бачити, чути та відтворювати нотний текст;
- розуміння стилів різних епох та окремих композиторів;
- читання нот з аркуша;
- вміння акомпанувати та грати в ансамблі.

Крім того, гра на фортепіано розвиває музичну пам'ять, закріплює теоретичні знання, виховує виконавську волю та естрадну витримку, артистизм.

У студентів-хормейстерів розвиток фортепіанних навичок відбувається у ситуації недостатнього досвіду роботи над інструментальною технікою. Успіх розвитку техніки неможливий без розуміння студентами закону вольової самоорганізації для оволодіння інструментом. Специфіка складності процесу засвоєння фортепіано для хормейстера пояснюється особливостями основного «інструменту» співака – голосу, де відтворення музики початківцем не потребує настільки великого об'єму роботи, як у

інструменталіста. Природній для інструменталістів початковий період кропіткої роботи сприймається хормейстером як внутрішній дискомфорт, викликає супротив, особливо у більш обдарованих у вокальному відношенні студентів.

Для успішної роботи в класі фортепіано слід упевнити студента у необхідності вивчення інструмента, показати та довести це на практиці. Рекомендуючи той, чи інший репертуар чи прийом у роботі, викладач не повинен бути категоричним у своїх вимогах, надавати можливість пошуку способів вирішення проблеми самому студенту. Головне – підтримати активність думки та сформувати мотивацію.

Успішному оволодінню фортепіано сприяє довіра до викладача, його авторитет, взаєморозуміння, уважне ставлення до складностей та щира готовність допомогти, зацікавленість в успіхах студента. У створенні такої атмосфери велику роль відіграє реакція викладача на невеликі успіхи в роботі учня – заохочення, похвала. Необхідно також своєчасно реагувати на прояви лінощів та неорганізованості. Слід дати зрозуміти, що відповідальність за свій успіх студент несе передусім сам.

Список використаних джерел:

1. Барроуз Т. Все о клавишах: подробный самоучитель игры на фортепиано и синтезаторе. Москва, 2008. 189 с.
2. Виготский Л.С. Психология искусства. Москва, 1986. 583 с.
3. Катанский В.М Школа самоучитель игры на фортепиано : Учеб.-метод. пособ. Москва, 2000. 210 с.
4. Ремшмідт Х. Підлітковий та юнацький вік. Проблеми становлення особистості. Москва, 1994. 320 с.